

KORRALDUSE EELNÕU

[Registreerimise kuupäev] nr
[Registreerimisnumber]

KeA_eelnõu
korraldusele_Liivilaht_VeSe_Pärnumaa_2026

1. OTSUS

Arvestades korralduse punktis 2 toodud asjaolusid ning lähtudes MTÜ Eesti Vee-elustiku Selts 07.01.2026 esitatud kormoranimunade õlitamise taotlusest, punktis 3 esitatud põhjendustest ning keskkonnaministri 30.09.2020 määrusega nr 47 kehtestatud „Keskkonnaameti põhimääruse” § 7 lõike 2 punkti 6 ja § 12 lõike 10 punkti 8 alusel, keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse (edaspidi *KeHJS*) § 3 lg 1 p 2, § 6 lg 2 p 22 ja lg 4, § 9 lg 1, § 11 lg 2 ja 8¹, looduskaitseaduse (edaspidi *LKS*) § 58 lg 8 p 3 ja 4, Vabariigi Valitsuse 29.08.2005 määruse nr 224 „Tegevusvaldkondade, mille korral tuleb anda keskkonnamõju hindamise vajalikkuse eelhinnang, täpsustatud loetelu“ § 1 lg 1 ja § 15 p 8 ning keskkonnaministri 16.08.2017 määruse nr 31 „Eelhinnangu sisu täpsustatud nõuded“ ning haldusmenetluse seaduse (edaspidi *HMS*) § 53 lg 1 p 4, § 53 lg 2 p 2, § 61 lg 1 Keskkonnaamet otsustab:

- 1.1. Jätta algamata keskkonnamõju hindamine (KMH) MTÜ Eesti Vee-elustiku Selts (registrikood 80637094, aadress Pärnu maakond, Pärnu linn, Suur-Veski tn 16, 80020) taotluse menetluse raames;
- 1.2. Anda MTÜ Eesti Vee-elustiku Selts kormoranide arvukuse kasvu pidurdamiseks ja seeläbi kalavarudele tekitatud kahjude vähendamiseks luba kormoranimunade õlitamiseks ja laidudel viibimiseks päikesetõusust päikeseloojanguni ning sihipäraste droonilendude tegemiseks Liivi lahes paiknevatel Anilaiul, Kuralaiul, Kiveslaiul ja Sangelaiul (Sangõ);
- 1.3. Kokku on lubatud õlitada kuni 93% kormorani pesadest, kuid mitte rohkem kui vastavalt Anilaiul 2174, Kuralaiul 4586, Kiveslaiul 3011 ja Sangelaiul (Sangõ) 1740 kormoranipesa. Maksimummäärad on seatud tuginedes 2025. aasta linnuseire andmetele;
- 1.4. Sorgul, Heinlaiul, Raugilaiul ja Selglaid-Pöörilaiul kormorani munade õlitamist ei luba;
- 1.5. Lubada Manija maastikukaitsealal Anilaiu, Varbla laidude looduskaitsealal Kuralaiu, Tõstamaa maastikukaitsealal Kiveslaiu ja Kihnu laidude looduskaitsealal Sangelaiu kohal kasutada enne õlitamist droonivaatlus, eesmärgiga hinnata kormoranide pesituse algust;
- 1.5.1. Droonivaatlusel peab mehitamata õhusõiduk püsima vähemalt 50 m kõrgusel maapinnast, laiule lähenedes ei või olla drooni kiirus suurem kui 10 km/h ning vältima peab lindude parvesid

- 1.5.2. Droonivaatlusi võib läbi viia kuni 7 päeva tagant;
- 1.5.3. Drooni võib lennutada vaid vastava pädevustunnistusega isik;
- 1.5.4. Enne mehitamata õhusõiduki ehk droonide lennutamist tutvuda Transpordiameti kodulehel <https://transpordiamet.ee/lennundus-ja-lennuohutus/droonidmehitamata-ohusoidukid/droonide-lennutamise-reeglid> oleva informatsiooniga ning vajadusel saada Transpordiametilt kooskõlastus;
- 1.5.5. Keskkonnaametit tuleb teavitada vaatlustulemustest (kormoranide pesade arv, pildid ja/või video, mis annab ülevaate laiul pesitsevatest kormoranides) esimesel võimalusel Keskkonnaameti infomeilile info@keskkonnaamet.ee.
- 1.6. Kormoranimunade õlitamisel tuleb järgida korraldusele lisatud munade õlitamise meetodikat (Lisa 1);
- 1.7. Kavandatud munade õlitamisel arvestada järgmiste keskkonnameetmetega:
- 1.7.1. Keskkonnaamet annab kormoranide munade õlitamise load vaid nendele laidudele, kus on seireandmete järgi pesitseb valdavalt kormoran ning mõju ohustatud teistele liikidele puudub;
- 1.7.2. Õlitamine toimub tegevuskavaga kinnitatud meetodika kohaselt, õlitamisel osalevaid isikud on eelnevalt instrueeritud, et tagada laiul pesitsevate lidude võimalikult vähene häirimine;
- 1.7.3. Keskkonnaamet korraldab enne 2026. aasta munade õlitamist loa saajatele õppepäeva;
- 1.7.4. Teisi pesitsevate haudelindude pesasid ei tohi kahjustada;
- 1.7.5. Ülemäärase ja eesmärgipäratu häirimise vältimiseks tuleb viibida laiul vaid lühiajaliselt munade õlitamise ajal;
- 1.8. Kormoranimunade õlitamisega seoses ei ole keskkonnauuringud vajalikud;
- 1.9. Loa saaja on kohustatud esitama Keskkonnaametile munade õlitamist teostavate isikute nimed ja isikukoodid ning telefoninumbrid vähemalt 3 tööpäeva enne õlitamisega alustamist;
- 1.10. Kõigist õlitamistest tuleb teavitada Keskkonnaametit ette vähemalt 1 tööpäev;
- 1.11. Keskkonnaametile tuleb 12. juuniks 2026. a esitada aruanne (Lisa 2), mis sisaldab infot kormoranide õlitamisalade ning õlitatud ja õlitamata munadega pesade ja õlitatud munade arvu kohta. Lisaks tuleb esitada vähemalt 2-3 pilti, kus õlitamas käidi ning mis on seotud asukohaga (geolokatsioon);
- 1.12. Linnugripi kahtluse (massiliselt surnud lindude leidmisel) korral tuleb sellest teavitada viivitamata Põllumajandus- ja Toiduametit telefonil +372 605 4767 või linnugripp.ee/teata ning munade õlitamine laiul tuleb kohe peatada. Laidudele minnes tuleb õlitajatel tagada bioturvalisus, st enne laiule minekut teostatakse jalatsite ja õlitamisvahendite desinfitseerimine, et viia miinimumini linnugripi levitamise oht;
- 1.13. Luba on kehtiv allkirjastamisest kuni 31. maini 2026. a;
- 1.14. Kehtestada korraldusele kõrvaltingimusena korralduse hilisema muutmise ja/või kehtetuks tunnistamise ja/või kõrval tingimuse kehtestamise võimaluse jätmise selliselt, et Keskkonnaametil on õigus korraldusega kehtestatud õlitamise aega, õlitusviise ja õlitamise piirkonna piire muuta.

Korraldust on võimalik vaidlustada 30 päeva jooksul teatavaks tegemisest, esitades vaide korralduse andjale haldusmenetluse seaduses sätestatud korras või kaebuse Tallinna Halduskohtusse halduskohtumenetluse seadustikus sätestatud korras.

2. ASJAOLUD

- 2.1.MTÜ Eesti Vee-elustiku Selts esitas Keskkonnaametile (edaspidi *KeA*) taotluse¹ ja teadusliku põhjenduse kormoranide munade õlitamiseks ja seda toetavate droonilendude tegemiseks järgmistel Liivi lahe Pärnumaa osa laidudel: Sangelaid (Sangõ), Anilaid, Heinlaid, Kuralaid, Kiveslaid, Sorgu, Raugilaid ja Selglaid-Pöörilaid.
- 2.2.Sangelaid (Sangõ) asub Kihnu laidude looduskaitseala Kihnu linnulaidude sihtkaitsevööndis, kus kehtib Vabariigi Valitsuse 04.03.2014 määrusega nr 31 „Kihnu laidude looduskaitseala moodustamine ja kaitse-eeskiri“. Kihnu laidude looduskaitseala kaitse korraldamise aluseks on „Kihnu loodusala, Kihnu laidude looduskaitseala, Kihnu hoiuala ja Linaküla meri-pungsambala püsielupaiga kaitsekorralduskava 2018-2027²“.
- 2.3.Anilaid asub Manija maastikukaitseala Anilau sihtkaitsevööndis, kus kehtib Vabariigi Valitsuse 29.05.2006 määrusega nr 127 kehtestatud „Manija maastikukaitseala kaitse-eeskiri“³. Kaitse korraldamise aluseks on „Manija maastikukaitseala kaitsekorralduskava“.
- 2.4.Kiveslaid ja Heinlaid asuvad Tõstamaa maastikukaitseala Tõstamaa laidude sihtkaitsevööndis, kus kehtib Vabariigi Valitsuse 30.03.2007 määrusega nr 88 „Tõstamaa maastikukaitseala kaitse-eeskiri“⁴.
- 2.5. Kuralaid, Selglaid-Pöörilaid ja Raugilaid asuvad Varbla laidude looduskaitseala Laidude sihtkaitsevööndis, kus kehtib Vabariigi Valitsuse 15.09.2016 määrus nr 99 „Varbla laidude looduskaitseala kaitse-eeskiri“.
- 2.6.Sorgu saar asub Sorgu looduskaitseala Sorkholmi sihtkaitsevööndis, kus kehtib Vabariigi Valitsuse 07.03.2014 a määrus nr 35 „Sorgu looduskaitseala moodustamine ja kaitse-eeskiri“.
- 2.7.10.04.2025 korraldusega nr 1-3/25/90 „Kormorani kaitse ja ohjamise tegevuskava korraldus“ kinnitas Keskkonnaamet „Kormorani (*Phalacrocorax carbo sinensis*) kaitse ja ohjamise tegevuskava 2024-2033“⁵ (edaspidi ka *tegevuskava*).
- 2.8.Kormoranide ohjamise- ja kaitse tegevuskava alusel on teada, et kormoranide toitumise aladel võib tekkida oluline kahju kalade kudealadele (vt lk 35). Seetõttu on põhjendatud juhul õigustatud ning õiguslikult võimalik kormorane ohjata, et piirata nende arvukust, vältimaks uute kolooniate tekkimist, kahju tekkimist kalapüügile ja kalade paljunemisele. Kormorani kaitse ja ohjamiskavas on eesmärgiks uute kolooniate tekke vältimine ja seda eriti siseveekogudel. Kormorani kaitse ja ohjamise tegevuskavas nähakse ühe arvukuse vähendamise meetodina lindude küttimise kõrval ette munade piserdamine õliga (lk 61 p 14.8). Õliga määrdunud munakoored ei lase enam hingamiseks vajalikku õhku läbi ja looted hukkuvad. Munade õlitamisel ei jäta vanalinnud pesa kohe maha ega muneks ka uusi mune.

2.8. Keskkonnaagentuuri 2025. aasta seireandmete järgi pesitseb meil kormorane 47 670

¹ Registreeritud Keskkonnaameti dokumendihaldussüsteemis 11.02.2025 nr 13-11/25/2739 all.

² <https://infoleht.keskkonnainfo.ee/ala/722169506>

³ Leia veebis: [Manija maastikukaitseala kaitse-eeskiri–Riigi Teataja](#)

⁴ Leia veebist <https://www.riigiteataja.ee/akt/105072023195>

⁵ Keskkonnaameti 10.04.2025 korraldusega nr 1-3/25/90 „Kormorani (*Phalacrocorax carbo sinensis*) kaitse ja ohjamise tegevuskava 2024-2033“

paari. **Loendustulemuste järgi asustab suurem osa pesitsevatest kormoranidest Liivi lahe Pärnumaa piirkonna** (40,1%), Väinamere (23,3%) ja Soome lahe (16,2%) laidusid, sisemaal pesitseb 12,1% paaridest. Suurimad kolooniad asuvad Liivi lahe Pärnumaa osas Varbla seirealal **Kuralaiul** (4932 pesitsuspaari) ning Väinameres Käina lahe seirealal Kadaklaiul (4457 pesitsuspaari). Vähemalt 2000 paarised kolooniad leiti ka Lämmijärvel Salusaarel (3500), Liivi lahe Pärnumaa osas **Kiveslaiul** (3238), Suur-Kõbaja laiul (2997) ja **Anilaiul** (2338) ning Sutlepa seirealal (2280). Viimase 12 aastasel (2013–2025) perioodil on liigi arvukus kasvanud keskmiselt 7,8% aastas, mis on trendiklassina tugev kasv.

- 2.9. Kihnu laidude looduskaitseala kaitse-eeskirja § 11 p 3 kohaselt on Kihnu linnulaidude sihtkaitsevööndis, seega Sangelaid (Sangõ), inimeste viibimine keelatud 15. aprillist 15. juulini, välja arvatud järelevalve- ja päästetöödel, kaitseala kaitse korraldamise ja valitsemisega seotud töödel ning kaitseala valitseja nõusolekul teostatavatel teadustöödel. Looduskaitseaduse (LKS) § 30 lg 3 kohaselt ei laiene keeld loodusobjekti kaitse korraldamise ja valitsemisega seotud tegevusele. Kormorani munade õlitamine on kormorani ja kaitse- ja ohjamise tegevuskavast tulenevalt kaitse korraldamisega seotud tegevus.
- 2.10. Manija maastikukaitseala kaitse-eeskirja § 4 lg 1 on inimestel lubatud viibida, korjata marju, seeni ja muid metsa kõrvalsaadusi kogu kaitsealal, välja arvatud Anilaiu sihtkaitsevööndis 1. aprillist 31. juulini. Looduskaitseaduse (LKS) § 30 lg 3 kohaselt ei laiene keeld loodusobjekti kaitse korraldamise ja valitsemisega seotud tegevusele. Kormorani munade õlitamine on kormorani ja kaitse- ja ohjamise tegevuskavast tulenevalt kaitse korraldamisega seotud tegevus.
- 2.11. Varbla laidude looduskaitseala kaitse-eeskirja § 12 lg 3 on inimeste viibimine keelatud 1. aprillist 15. juulini Laidude sihtkaitsevööndis (sh Kuralaiul), välja arvatud järelevalve- ja päästetöödel, käesoleva kaitse-eeskirjaga lubatud töödel, kaitseala valitsemise ja kaitse korraldamisega seotud töödel ning kaitseala valitseja nõusolekul teostataval teadustegevusel; Laidude sihtkaitsevööndus. Looduskaitseaduse (LKS) § 30 lg 3 kohaselt ei laiene keeld loodusobjekti kaitse korraldamise ja valitsemisega seotud tegevusele. Kormorani munade õlitamine on kormorani ja kaitse- ja ohjamise tegevuskavast tulenevalt kaitse korraldamisega seotud tegevus.
- 2.12. Tõstamaa maastikukaitseala kaitse-eeskirja § 10 p 4 kohaselt on Tõstamaa laidude sihtkaitsevööndis (sh Kiveslaiul) keelatud inimeste viibimine laidudel 15. aprillist 15. juulini, välja arvatud järelevalve- ja päästetöödel, kaitseala valitsemisega seotud töödel ja kaitseala valitseja nõusolekul poollooduslike koosluste hooldamistöödel ning kaitseala valitseja nõusolekul teostatavas teadustegevuses. Looduskaitseaduse (LKS) § 30 lg 3 kohaselt ei laiene keeld loodusobjekti kaitse korraldamise ja valitsemisega seotud tegevusele. Kormorani munade õlitamine on kormorani ja kaitse- ja ohjamise tegevuskavast tulenevalt kaitse korraldamisega seotud tegevus.

3. KAALUTLUSED

- 3.1. Keskkonnamõju **hinnatakse**, kui taotletakse tegevusluba või selle muutmist ning tegevusloa taotlemise või andmise põhjuseks olev kavandatav tegevus **toob** eeldatavalt **kaasa olulise keskkonnamõju** (keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse (edaspidi *KeHJS* § 3 lg 1 p 1). Keskkonnamõju hinnatakse samuti kui kavandatakse tegevust, mille korral ei ole objektiivse teabe põhjal välistatud, et sellega võib kaasneda eraldi või koos muude tegevustega eeldatavalt oluline

ebasoodne mõju Natura 2000 võrgustiku ala kaitse-eesmärgile, ja mis ei ole otseselt seotud ala kaitsekorraldusega või ei ole selleks otseselt vajalik (KeHJS § 3 lg 1 p 2). Kavandatav tegevus ei ole olulise keskkonnamõjuga tegevus KeHJS mõistes (KeHJS § 6 lg 1, § 11 lg 3).

Kavandatud tegevus teostatakse Natura 2000 alal, mistõttu Keskkonnaamet peab andma eelhindangu, kas kavandatud tegevusega võib kaasneda eeldatavalt oluline ebasoodne mõju Natura 2000 võrgustiku ala kaitse-eesmärgile (KeHJS § 3 lg 1 p 2) ja kaaluma keskkonnamõju hindamise (edaspidi KMH) vajalikkust.

KeHJS § 11 lg 4 kohaselt tuleb KeHJS § 6 lg 2 nimetatud tegevuste korral kaaluda KMH algatamist või algatamata jätmist lisades otsusele KeHJS § 61 kohase eelhindamise tulemused.

Keskkonnaamet on andnud eelhindangu (LISA EELHINNANG), milles leiab, et kavandataval tegevusel puudub oluline keskkonnamõju ning on välistatud, et sellega võib kaasneda eraldi või koos muude tegevustega eeldatavalt oluline ebasoodne mõju Natura 2000 võrgustiku ala kaitse-eesmärgile, mistõttu KMH algatamine ei ole vajalik järgmistel põhjustel:

- 1) Kavandatav tegevus ei mõjuta kaitsealasid, kaitstavate liikide elupaikasid ega Natura 2000 võrgustiku alasid. Seega on välistatud, et kavandatav tegevus võiks kas üksi või koosmõjus teiste tegevustega avaldada ebasoodsat mõju Natura 2000 võrgustiku alade kaitse-eesmärgiks olevatele liikidele ja elupaikadele.
- 2) Kavandatava tegevusega ei kaasne olulist keskkonnamõju veele ega välisõhule, samuti ei ületata piirmäärasid müra, õhusaastatuse ja vibratsiooni osas. Tegevusega ei kaasne koosmõju teiste tegevustega.
- 3) Kavandatava tegevusega ei kaasne mõju inimeste tervisele, heaolule ja varale, samuti avariiolekordide või suurõnnetusi.

Lähtudes KeHJS § 11 lg 8¹ ning eelhindangu tulemustest (EELHINNANG), tuleb kavandatava tegevuse teostamisel arvestada järgmiste keskkonnameetmetega:

- 1) Keskkonnaamet annab kormoranide munade õlitamise load vaid nendele laidudele, kus on seireandmete järgi pesitsev valdavalt kormoran ning mõju ohustatud teistele liikidele puudub;
- 2) Õlitamine toimub tegevuskavaga kinnitatud metoodika kohaselt, õlitamisel osalevaid isikuid on eelnevalt instrueeritud, et tagada laiul pesitsevate lindude võimalikult vähenemine häirimine;
- 3) Keskkonnaamet korraldab enne 2026. aasta munade õlitamist loa saajatele õppepäeva;
- 4) Laidudel pesitsevate haudelindude pesasid ei tohi kahjustada;
- 5) Ülemäärase ja eesmärgipärase häirimise vältimiseks tuleb viibida laiul vaid lühiajaliselt munade õlitamise ajal.

3.2. Kormoran (*Phalacrocorax carbo*) on Eesti punase nimestiku alusel soodsas seisundis olev liik. Kormoranide kaitse ja ohjamise tegevuskava eesmärgiks on asurkonna kasv pidurdumine, arvukuse langus ja pesitsuskolooniate arvu vähenemine; selgitatud on

täpsem mõju kalavarudele. Tänapäevaks on kormorani ohjamise vajadus ilmnenud ja seetõttu ohjamise kogemusi mitmetel riikidel: lisaks peletamisele antakse erilube kütamiseks kalakasvandustes ja kalapüüniste juures, takistatakse uute kolooniate teket ja pärsitakse sigivust. Viimast peetakse kõige humansemaks lähenemiseks (nt munade õlitamine). Ühe tegevusena on tegevuskavas kormoranide arvukuse vähendamiseks ette nähtud munade õlitamine, mida varasemalt on Eestis rakendatud 2011-2014 ning 2023, 2024 ja 2025 aastal. Takistades uute kolooniate teket ja/või tõrjudes väiksemaid kolooniaid, sunnitakse kormorane koonduma vanematesse suurtesse kolooniatesse, kus asustustiheduse kasvades sigimise edukus langeks ning kormoranide üldine arvukus jääks teatud tasemel püsima või hakkaks langema. Senistest letaalistest meetoditest on munade õlitamise näol tegu parima pikaajalise lahendusega (Russell et al. 2012), sest keskendub juurdekasvu pärssimisele. Õli pärsib muna gaasivahetust, loode hukkub, õlitamise negatiivne mõju koorumisele on üldteada (Blokpoel & Hamilton 1989, Christens et al. 1995, Blackwell et al. 2000, Shonk et al. 2004, Fernandez-Duque et al. 2019). On märkimisväärne, et teaduskirjandusest kormorani (*P. carbo sinensis*) munade õlitamise kohta uuemat teavet ei leia (pigem on õlitamine kasutusel USAs ja Kanadas sealse kormorani ohjamisel). Põhjus võib olla selles, et tegevust ei monitoorita piisavalt (ei kogune teaduslikult adekvaatset teavet), kolooniaid ei ohjata õlitades, või ei avaldata andmeid, sest teadusajakirjade eetikanõuded on ranged – pelgalt ohjamiseks letaalistest meetmete kasutamisse suhtutakse kriitiliselt ja vähimagi kahtluse korral andmeid avaldada ei riskita. Silmas peab pidama ka võimalikku mõju teistele linnuliikidele, sest inimhäiringu tõttu võib suureneda pesade hülgamine või rüüstamine (nt kajaka poolt) ning liikumispäringuid või muid kaitsekorraist tulenevaid piiranguid.

Munade õlitamise lubamisel tuleb eelnevalt hinnata tegevuse mõju kaitsealale, Natura 2000 linnuala eesmärkidele ning teistele linnuliikidele, kes piirkonnas pesitsevad. Laiud, kus kormoran pesitseb, kuuluvad valdavalt kaitsealade ja Natura 2000 linnualade võrgustikku. Nendel aladel on oluline eelnevalt hinnata tegevuse mõju kaitsealale, kaitse-eesmärgiks seatud liikidele ning olemasolul järgida kaitsekorralduskavadest tulenevaid kormoranidega seotud tegevusi. Kormoranimune on lubatud õlitada laidudel, kus pesitsevatest linnustikust moodustab valdav enamus kormoranide paaridest ning ohustatud linnuliikide osakaal on soovituslikult alla 10-15%. Ohjamise kavandamisel kasutatakse kõige uuemaid seireandmeid ning arvestatakse seireandmete metoodikaga. Oluline on jälgida, kas seirel loendati kõik laidudel pesitsevad linnuliigid või keskenduti ühe liigi loendamisele.

Lisaks seatakse laidudel õlitatavatele kormoranipesadele maksimaalne piirarv, mis on tuletatud kormorani munade õlitamise metoodikast (Lisa 1), mille kohaselt võib konkreetsel laiul pesitsevatest kormoranide pesadest õlitada 74-93%. Russell et al. 2012 on soovitanud töös „The INTERCAFE Cormorant Management Toolbox Methods for reducing Cormorant problems at European fisheries”, et ohjamistulemuste saamiseks tuleb õlitada vähemalt 74%. Eelnimetatud töö on koostanud 17 riigi teadlaste poolt, kaasatud teadlased olid nii ornitoloogid kui ka kalateadlased. Tegemist on juhendmaterjaliga, mis põhineb teaduspõhistel ning parimal teadaoleval teadmisel. Samast juhendmaterjalist on esitatud Taanis läbiviidud kormoranide munade õlitamine, mille kohaselt on lubatud kormoranide pesade õlitamise 80-93% vahemikus. Arvestades Russell et al. 2012 on soovitanud töös „The INTERCAFE Cormorant Management Toolbox Methods for reducing Cormorant problems at European fisheries” tuleb ohjamistulemuste saamiseks õlitada vähemalt 74%, kuid oluline on ülempiiri määramine, et ei toimuks kolooniate hajumist ega probleemi ümberpaiknemist, seda aitab vähendada mõnede pesade puutumata jätmine. Sellest tulenevalt on oluline määrata kormoranid pesade õlitamise ülempiir, milleks on seatud 93%.

Laidude valikul, kus munade õlitamine on lubatud, tuleb eelnevalt hinnata teiste pesitsevate linnuliikide seisundit ning dünaamikat, st millised liigid lisaks laiul pesitsevad, mis on nende ohustatuse hinnang, nende pesitusaegsasiid, häiringu taluvust, pesitsejate arvu ning nende paiknemist kormorani koloonia suhtes. Sellise analüüsi käigus on lisaks kormoranide osakaalule laiul võimalik täpsemalt hinnata võimalikku mõju teistele linnuliikidele, sh kaitsealustele. Erilist tähelepanu tuleb pöörata merikotkale, kuna merikotkaste poegade eest hoolitsemise aeg langeb kokku kormorani munade õlitamise ajaga, põhjustades liigile tugevat häiringut. Kuna merikotkas on kormorani looduslik vaenlane, pole merikotka pesitsuskohtades vajalik lisaks teostada kormorani ohjamist munade õlitamise kaudu. Hinnangus tuleb lisaks võrrelda ning analüüsida seire andmeid nendel laidudel, kus on eelmistel aastatel toimunud munade õlitamine. Oluline on hinnata, kas teiste haudelindude, sh kaitsealuste liikide pesitsemine on aktiivse häiringuga aladel vähenenud, ei ole muutunud või on suurenenud. Analüüs annab pesitsevate linnukoosluste ajalise dünaamika häiringuga laidudel ning võimaluse kiirelt reageerida negatiivse mõju avaldumisel teistele haudelindudele.

- 3.3. Vabariigi Valitsuse 25.08.2022 korralduse nr 229 „Lennupiirangud õhusõidukitele ja geograafilised alad mehitamata õhusõiduki lendamise piiramiseks“ (korraldus) punkti 2.1 alapunkti 25 kohaselt on keskkonnakaitse eesmärgil kehtestatud lennupiiranguga alad: Sangelaid: 581200N 235154E – 581222N 235356E – 581222N 235439E – 581111N 235439E – 581042N 235208E – 581113N 235136E, ala ülapiiriks on 1500 jalga (450 m) vastavalt maa- või veepinnast, ala ülapiiriks on 1000 jalga (300 m) vastavalt maa- või veepinnast. Korralduse punkti 2.3. kohaselt võib nimetatud alal 1. aprillist kuni 30. novembrini lend toimuda vaid Keskkonnaameti loa alusel.

Täpsema informatsiooni saamiseks, kui palju ja kus asuvad kormoranipesad, on oluline laidul teostada pesitsuseelne vaatlus. Oluline on tagada, et droonivaatlustega ei häirita linnuliike. Arvestades teadusuuringut, mille kohaselt ei põgene suured linnud (üle 1,2 kg, sh kormoran) pesalt, kui droon on kõrgemal kui 30 m, keskmise suurusega linnud (0,4–1,2 kg) ei page pesalt, kui droon on kaugemal kui 50 m ja väikesed linnud, kui droon on kaugema kui 70 m. Lisaks on oluline, et laiule lähenedes ei või olla drooni kiirus kiirem kui 10 km/h. Lubatud on teostatada vaatlusi 50 m kõrguselt maapinnast ning drooni lennukiirus ei või laiule lähenedes olla suurem kui 10 km/h. Drooni lennutamisel vältida lindude parvesid ning lendude teostamisel hoida 7-päevast vahet.

- 3.4. Kormoranide arvukus on pidevalt suurenenud, mida on kinnitanud Keskkonnaagentuuri seireandmed. Seireandmete kohaselt on kormorani pesitsusasurkonna arvukuse trend viimasel 12 aastal (2013-2025) tugevalt kasvanud, keskmiselt 7,9% aastas. Keskkonnaagentuuri 2025. aasta seireandmete järgi on kormorani arvukus hinnanguliselt 47 670 pesitsevat paari.

- 3.5. Timo Arula koostatud eksperthinnangust⁶ lähtudes on Läänemeres märkimisväärselt suurenenud hüljeste ja kalatoiduliste lindude arv (Hansson jt. 2018). Kuna nad toituvad aktiivselt kalast ja kalavaru seisund meres on valdavalt halb, on loogiline, et nii hülged kui ka kalatoidulised linnud konkureerivad piiratud ressursi tingimustes inimesega. Kalavaru vähenemise peamisteks põhjusteks on peetud varasemalt ülepuüki ja kliimamuutuseid, kuid olukorras, kus liigintensiivse püügisurve all kannatav kalavaru on viidud ajaloolisse madalaseisu, hakkavad järjest rohkem esile kerkima sekundaarsed mõjutegurid. Töõnduskaladele kehtestatakse igal aastal täiendavaid püügipiiranguid: suurendatakse kalade alammõõtu, suurendatakse püügivahendite selektiivsust, kehtestatakse kudeaegseid või rändega seotud püügikeelde, kasvatatakse ette ja

⁶ Timo Arula 2024, „Kormorani tootumise mõjud rannikumere kalavarudele“, kättesaadav Reginonaal- ja Põllumajandusministeeriumist

asustatakse veekogudesse vääriskalade noorjärke, viiakse veekogudesse kunstkoelmuid, korrastatakse looduslikke kudealasid jne. Kokkuvõtvalt, situatsioonis, kus kalapüügile on seatud juba palju piiranguid ning varu ei ole ikkagi heas seisus, on selge, et kalapopulatsioonide taastumist takistavad lisaks veel muud tegurid, milleks tuleb lugeda ka hüljeste ja kormoranide mõju. Kormoranide mõju on eriti tuntav seetõttu, et lindude saagis on palju noorkalu (Säterberg jt. 2023), kes on just jõudmas kiire kasvu faasi. Nende saagiks langemisel aga jääb võimalik kalade biomass kalanduses ja ka osa kudekarja täiendist realiseerumata. Veelgi enam, vääriskalu kasvatatakse ette ja asustatakse piirkondadesse, kus varakevadel toimub aktiivne kisklus kormoranide poolt.

3.6. Ekspert hinnangus⁷ on välja toodud ka R. Eschbaumi 2023. a Keskkonnaametile kirjutatud põhjendus „Palume luba kormoranide ohjamiseks, vältimaks tõsist kahju kalastuspiirkondadele ja vetele ning loodusliku loomastiku kaitseks.“ Euroopa angerja järelkasv Euroopa vetes on viimase kolmekümne aasta jooksul vähenenud 95–99% ning Rahvusvahelise Looduskaitseliidu (IUCN) hinnangul on liik kriitiliselt ohustatud (Jacoby ja Gollock, 2014). Taanis läbiviidud uuring näitas, et kuigi angerja osakaal kormoranide toidus oli võrreldes teiste liikidega madal (otoliitide sagedus kormoranide räppetompudes moodustas vaid 0,12%; (Sonnesen, 2007), siis hinnati kormoranide söödud angerjate arvuks Ringkøbing fjordis 2004. aastal 38 000 isendit, mis ületas kalandussuremust. Märgistamiskperiment 20 000 angerjaga näitas, et 40% märgistatud kaladest söödi kormoranide poolt ära juba esimese aasta jooksul peale märgistamist (Jepsen jt. 2010). Sellest tulenevalt järeldatakse, et kormoranide kisklus on väga oluline faktor, mis mõjutab angerja arvukust Taani rannikualadel tänapäevase kormoranide kõrge arvukuse korral (ICES, 2021). Käimasolevad uuringud näitavad ka seda, et angerjas on üks neist liikidest, keda on oht kiskjate toiduanalüüsides alahinnata, kuna angerja otoliidid on kiiresti erodeeruvad (ICES, 2021). Kokkuvõttes on Läänemeres hinnatud angerja suremust kormoranide tõttu samasse suurusjärku angerja tööndusliku püügiga juba eelmisel kümnendil (Hansson jt. 2018), pärast mida on angerja püük vähenenud ja kormoranide arvukus tõusnud. Lisainformatsiooni samal teemal on ka teistel autoritel vt. näiteks Östman jt. (2013). Eesti rannikualadel läbiviidud toitumisuuringud on näidanud angerja osakaaluks kormoranide toidus 0,7%, mis moodustas 72% kalurite angerjasaagist (Eschbaum jt. 2003). Et vahepealsel perioodil on kormoranide arvukus suurenenud rohkem kui 500 % ning angerja kaitseks on seatud olulisi püügipiiranguid, nagu püügile lubatud angerjarüside arvu vähendamine 50% võrra ja seitsme kuu pikkune püügikeeld angerja rändeperioodil, siis ei ole kahtlust, et kormoranide negatiivne mõju sellele kriitiliselt ohustatud loomaliigile on kalandusega võrreldes oluliselt kasvanud ning ilmselt ületab kalanduse mõju juba märkimisväärselt. Kuigi rannakalanduse saagist moodustab põhiosa räim, teenitakse ahvena kõrge hinna tõttu suurimat tulu ahvenapüügist. Kokkuvõttes analüüsis (Hansson jt. 2018) on leitud, et ICES alarajoonis SD 29, kuhu kuulub ka Väinamere piirkond koos Hiiumaa ranniku ja Saaremaa põhjarannikuga, on kormoranide tarbitud ahvenakogus 2,7 korda kõrgem kalurite poolt püütust. ICES alarajoonis 28, kuhu kuulub Liivi laht ning Saaremaa läänerrannik ja Soome lahes (ICES alarajoon 32) moodustab kormoranide poolt söödud kogus vastavalt 80 ja 94 protsenti kalurite poolt püütust (vt. ka Heikinheimo jt. 2021). Seega Läänemere ahvenapopulatsioonid on tõenäoliselt kalapüügi ja kormoranide koostoimes lokaalselt negatiivselt mõjutatud (Hansson jt. 2017). Teaduspublikatsioone, mis näitavad kormoranide negatiivset mõju Läänemere ahvenapopulatsioonidele ja kalasaagile on mitmeid (Östman jt. 2012, Östman jt. 2013, Salmi jt. 2015, Veneranta jt. 2020). Teaduspublikatsioon kormoranide mõjust kohalikele kalapopulatsioonidele, sealhulgas ahvenale, on avaldatud ka Eesti rannikualade kohta (Vetemaa jt. 2010). Viidatud artiklist selgub, et kalapüügiks suletud Käina lahes oli ahvena saagikus 10 aasta jooksul (1995-

⁷ Timo Arula 2024, „Kormorani toitumise mõjud rannikumere kala varudele“, kättesaadav Reginonaal- ja Põllumajandusministeeriumist

2005) langenud 10 korda, särje saagikus koguni üle saja korra. Kuna Käina lahes ei ole kalapüük lubatud, siis on selge, et kormoranikoloonia tekkimine Käina laidudele kahjustas tõsiselt selle ajalooliselt väga oluliste kudealade normaalset toimimist ning mõjutas kalade taastootmist piirkonnas laiemalt. Samas ei langenud mujal Väinameres ahvena ja särje arvukus isegi ligilähedaselt sel määral, mis annab selge signaali, et arvukuse langus lokaalselt sai olla põhjustatud vaid kormoranide mõjust. Tasub lisada, et säina ja kiisa arvukus Käina lahes ei langenud pärast kolooniate tekkimist, millele on ka selge põhjus: kudev säinas on kormorani jaoks liiga suur saak ning kiisk on öise eluviisiga väike kala, kes jääb päeval kormoranidele ilmselt tabamata. Väärtuslikematest kalaliikidest on Pärnu lahe ja Väinamere kohavarude jätkuvalt madalseisus, mida peegeldavad madal saak ja arvukus seirepüükides (Eschbaum jt. 2022). Seda hoolimata täiendavatest ulatuslikest püügipiirangutest kohavarude kaitseks, nagu kevadine pikk püügikeeluperiood kutselistele ja harrastuskaluritele, alammõõdu tõstmine ja kohapüügiks lubatud nakkevõrkude silmasuuruse tõstmine. Eesti rannikumeres läbiviidud toitumisuuringute põhjal oli koha osakaal kormoranide toidus 2,8 protsenti (Eschbaum jt. 2003). Võttes arvesse tarbitud liikide osakaalu ja kormoranide arvukust, oli kormoranide poolt Väinameres 2002. aastal söödud koha kogus 41 korda suurem kui kalurite kohasaak samal aastal (Eschbaum ja Vetemaa, 2004). Keskmise koha kaal Väinamere kormoranide toidus oli toitumisproovide alusel 102 grammi. Kalurite jaoks oli koha alammõõduks meres sel ajal 44 cm, millisele pikkusele vastav kaal on keskmiselt 865 grammi. Kormoranide söödud rohkem kui 39 tonni koha koosnes seega ligikaudu 385 000-st noorest kohast. Arvestades, et kõik kalurite poolt püütud kalad olid 44 cm pikkused (minimaalne legaalne pikkus), siis mahtus kalurite poolt püütud 0,9 tonni sisse ikkagi vaid 1040 isendit. Kalapüügi ja kormoranide põhjustatud koha suremuse vahe oli seega vähemalt 370-kordne (Eschbaum ja Vetemaa 2004). Võttes arvesse, et kormoranide arvukus on vahepealsetel aastatel oluliselt kasvanud, tuleb eeldada kohavarudele vahepeal veel oluliselt kasvanud kisklussurvet. Olukorda analüüsides võib seega nentida, et kaluritele ei ole mingit mõtet täiendavaid püügikitsendusi seada ning varu saab taastuda vaid kormoranide arvukuse ja seega ka nende mõju languse korral.

- 3.7. Arula eksperthinnangus⁸ on antud hinnang kormorani toitumisega kaasneva mõju suuruse (numbriline) kohta olulisemate töõnduskalade varudele. Arvutuste aluseks on võetud Hansson jt. (2018) avaldatud kormoranide poolt söödud kalakogused ja toidu liigiline koosseis merealade kaupa, toidu liigilise koosseisu andmed ICES ruutude kaupa ning ornitoloog Leivitsa (2023) tehtud kormorani pesitsuspaaride loendus Eestis. Lindude poolt päevas söödavaks kalakoguseks on võetud 0,5 kg (Hansson jt. 2018) ja toitumise perioodiks 1. aprill – 31. oktoober ehk 210 päeva. Eksperthinnangus ei arvestata sügiseks iseseisvunud linnupoegade ega noorte, mittepesitsevate lindude toitumist. Samuti ei arvesta kalkulatsioonid läbirändavate isenditega.

2022. a oli Soome lahe piirkonnas pesitsevate kormoranide arvukus 15 744 isendit (Leivits 2023), kes tarbivad kokku 1653 tonni kala. 2022. aastal hinnatud kormoranide arvukuse juures Soome lahes hukkuks kiskluse läbi 331 t ahvenat, 496 t särje, 33,1 t koha, 16,5 t haugi ja 66,1 t räime.

Arvestades 2023 a seire alusel kormoranide arvukuse kasvuks viimased kaksteist aastat 8,9% aastas, lisanduks igal aastal 1401–3286 isendit ning see teeks sellise populatsiooni kasvutempo juures kümne aasta pärast kokku 36931 lisanduvat isendit. See tähendaks ühtlasi, et kormoranid tarbivad siis 3878 tonni kala. Kuna ainuüksi ahven moodustab söödavast kalast 20%, siis ahvena hukkumine kiskluse läbi suureneks 2032. aastaks 776 tonnini. Seevastu kormorani arvukuse vähenemine sarnases tempos (8,9% aastas), tooks

⁸ Timo Arula 2024, „Kormorani toitumise mõjud rannikumere kala varudele“, kättesaadav Reginonaal- ja Põllumajandusministeeriumist.

kaasa arvukuse languse Soome lahes 3135 isendini aastaks 2032. Selline arvukus vähendaks oluliselt koormust halvas seisus olevatele kalavarudele ja tooks kaasa varu kasvu, kuna sellisel juhul langeks kormorani poolt tarbitav kala kogus 329 tonnini.

Väinameres ja Läänemere avaosas on pesitsevate lindude arvukuseks pakutud 20 066 isendit ning lindude poolt tarbitav kala kogus oli arvutuslikult 2107 tonni. Haugi, koha ja särge esineb kormorani toidus protsentuaalselt vastavalt 1, 6 ja 15%. See tähendab, et 2022. a loendatud arvukuse põhjal oli kormorani poolt ärasöödud koguseks 21 tonni haugi, 126 tonni koha, 317 tonni särge ja 695 tonni ahvenat.

Kui kormorani arvukus kasvaks aastatel 2022–2032 sarnases tempos varasemaga, oleks kormoranide arvukus 2032. aastal 51 534 isendit, mis tähendab, et kormoranide poolt tarbitava kala kogus suureneks 5411 tonnini. Hansson jt. (2018) järgi oli selles piirkonnas kormorani toidus 33% ahvenat, mis teeks kormoranide poolt tarbitavaks ahvena koguseks 2032 aastal 1786 tonni. Seevastu sarnases tempos kormoranide arvukuse languse juures väheneks kormoranide poolt tarbitava kala üldkogus selles merepiirkonnas aastaks 2032 ligikaudu 2,5 korda, seda võrreldes 2022. aastaga, ehk siis 836 tonnini.

Liivi lahes oli 2022. a loenduse andmeil 25 882 pesitsevat isendit (Leivits 2023), mis teeb tarbitava kala koguseks 2718 tonni aastas. Kuna Liivi lahest ei ole kormorani toitumisuuringuid avaldatud, siis kasutati lähimate merealade - Soome lahe ja Väinamere uuringute tulemusi, laiendades neid Liivi lahe aladele (Hansson jt. 2018). 2022. a kormorani arvukuse juures hukkuks kiskluse läbi 54–163 t koha, 27 t haugi ja 544–897 t ahvenat. Kormorani poolt tarbitava särje kogus oleks sellisel juhul 408–815 t.

Kui aastatel 2022–2032 peaks kormoranide arvukus jätkuvalt kasvama 8,9% aastas, siis 2032. a oleks Liivi lahes kormorani arvukuseks 55 750 isendit. Sellisel juhul kasvaks kormoranide poolt tarbitava kala kogus 5584 tonnini aastas. Kui sellest oleks sarnaselt teiste merepiirkondaga ahvena protsent toidus 20–33%, moodustaks ahven toidus koguseliselt 1171–1931 tonni, mis on ligemale suurusjärgu võrra enam kui kutselise kalapüügiga saak. Seevastu arvukuse kahanemisel sarnases tempos (8,9% aastas), oleks kormoranide arvukus 2032. a 10 190 isendit ja tarbitava kala kogus Liivi lahes 353 tonni. Võttes aluseks teiste merepiirkondade ahvena protsenti kormorani toidus, siis 20–33% ahvenat oleks sellise stsenaariumi juures 71–117 tonni aastas.

3.8. Nimetatud eksperthinnangus kasutati arvutuste tegemisel kormorani üldloendus 2022. a ning asurkonna seisundi seireandmeid, mille kohaselt kormoranide arvukus on viimased kaksteist aastat kasvanud 8,9% aastas. Keskkonnaagentuuri seire⁹ andmete järgi on viimase 12 aastase perioodi (2013–2025) arvukuse trendiks on hinnatud arvukusmudeli põhjal 7,9 % aastas (tugev kasv). Täpset prognoosi ei ole võimalik anda, kas arvukus langeb, stabiliseerub või tõuseb, kuid Timo Arula ning Tartu Ülikooli Mereinstituudi hinnangus¹⁰ on juba eelmise aasta kormoranide arvukus suurususes osas hinnatud, et kormoranid põhjustavad kalavarudele tõsist kahju. Isegi kui arvukus ei tõuse eksperthinnangus toodud tasemele ning jääb samale tasemele või langeb mõnevõrra, on tõsine kahju kalavarudele olemas, kuna kormoran saagiks on ka noorkalad, kes on just jõudmas kiire kasvu faasi. Nende saagiks langemisel aga jääb võimalik kalade biomass kalanduses ja ka osa kudekarja täiendist realiseerumata.

3.9. Pärnu jõe äärde koguneb kormoran toituma massiliselt märtsi viimastel nädalatel, kui jää

⁹ Keskkonnaagentuur, „Väikeste meresaares haudelinnustik 2023. a.“ ja „Väikeste meresaares haudelinnustik 2024. a.“

¹⁰ Timo Arula 2024, „Kormorani toitumise mõjud rannikumere kalavarudele“, kättesaadav Reginonaal- ja Põllumajandusministeeriumist.

on sulanud ja toitumine seal kestab kuni pesitsusaja alguseni. Pärnu jõe kaladest toituvaid kormorane on hinnatud olevat ca 5000 lindu (M. Mägi, suulised andmed). Vöttes aluseks, et toitumise periood kestab viiskümmend päeva, on viietuhande kormorani poolt tarbitava kala kogus hinnanguliselt 125 tonni. Arvestades, et lindude väga arvukas viibimine Pärnu jõe piirkonnas kattub ajaliselt meritindi ja vimma rändega Pärnu jõe koelmutele, on põhjust arvata, et nimetatud liigid on domineerivad saakloomad. Samuti on jões hulgaliselt ahvenat ja koha, lisaks ka merre laskuvaid smolte ja mõningal määral siiga, kes kormoranide saagiks langevad. Samas on võimalik, et kormoranide poolt söödavate liikide isendite osakaalu arvestades tekitatakse suurim kahju hoopis lõhi ja merisiia (merisiia noorjarkude puhul on tegu ettekasvatatud ja siia asustatud isenditega, lõhi puhul nii looduslike kui ka asustatud isenditega) noorjarkudele (tuginedes näiteks Taanist pärit infole, et seal sõid kormoranid ära vähemalt 27 % laskuvatest smoltidest). Vöttes aluseks, et lõhi smolt kaalub keskmiselt 40 grammi ja oletades, et ta moodustab Pärnu jões toituva kormorani toidust kõigest 0,1% (125st tonnist) siis hukkub kiskluse läbi 3125 smolti. Kui smoldid peaks moodustama 1 % kormorani poolt söödavast kalast (vt. nt. tabel 1), siis hukkub igal kevadel 31 250 smolti. Arvestades, et iga smolt on suguküpseks saades ca 5 kg (Saat, 2022), oleks 1% kalade hukkimisel kahju kalandusele 156.3 tonni lõhi ehk 1 779 688 eurot, kui võtta aluseks 2022. a esmakokkuostu hinda. Loomulikult tuleb lisaks sellele arvestada ka smoltide suure suremusega (Timo Arula 2024)¹¹.

- 3.10. Samas eksperthinnangus on käsitletud ka kormoranide toitumist ümarmudilast. Kormoranide saakloomad on tunduvalt suuremad kui teiste kalasööjate lindude saakloomad. Mõned uuringud on näidanud regulaarset toitumist üle 30 cm pikkustest kaladest (Pütys, 2012; Östman jt. 2013; Salmi jt. 2015) ning on teatatud ka üle 25 cm pikkuste kalade eelistamisest (Skov jt. 2014). Viimastel aastatel, peale ümarmudila invasiooni Liivi lahte, on spekulieritud, et kormoran eelistab toituda ümarmudilast ja seeläbi kontrollib ümarmudila negatiivset mõju kohalikele kalaliikidele ja ökosüsteemile tervikuna. Samuti on oletatud, et kuna kormoran tarbib valdavalt ümarmudilat, siis paraneb vee kvaliteet, kuna ümarmudil toitub merepõhjas olevatest karpidest, kes merevett filtreerivad. Selline on oletus, kuivõrd paralleelselt kormorani arvukuse kiire tõusuga on Pärnu lahe vee kvaliteet (mõõdetuna Secchi kettaga) järjepidevalt halvenenud (Arula 2024).

Pärnu lahe töönduskalade toitumisuuring tehti enne ja peale ümarmudila invasiooni Pärnu lahest katsetraalimistel püütud kaladega. Koha ning ahvena magudest uuriti toidu koosseisu ja selle muutust ajas (Arula, 2021). Pärnu lahe koha magusid analüüsiti 2009-2021. a. ja ahvena toidu koosseisu 2017-2021 a. Küsimusele, kuidas mõjutab kormorani toitumine ümarmudilast, ogalikust ja emakalast toituvate teiste rannikumere töönduskalade varusid, saab tehtud uuringu põhjal vastata, et kummagi töönduskala, nii ahvena kui ka koha magudes oli nimetatud liikide osakaal marginaalne. Seega erilist mõju neile ei ole. Ümarmudila invasiooni järgselt küll korra kasvas liigi osakaal koha ja ahvena toidus, kuid vähenes seejärel, lubades järeldada, et kohanemist suurel määral uuest liigist toitumisele ei ole toimunud. Seevastu seostus Pärnu lahe koha toitumisaktiivsus tihedusest sõltuvate faktoritega ja räime olemasolust/puudumisest kevadel.

TÜ EMI on analüüsinud katsepüükidest saadud ümarmudila arvukust võrköö kohta (CPUE) seostatuna kormorani pesitsuspaaride arvukusega samas püügiriudus 2007-2023. a. Andmete analüüsimisest selgub, et mitte üheski Eesti rannikumere piirkonnas ei vasta suuremale kormorani pesitsuspaaride arvule väiksemat ümarmudila CPUE-d. Pigem võib järeldada, et ümarmudila invasioon soodustab kormoranide kolooniate

¹¹ Timo Arula 2024, „Kormorani toitumise mõjud rannikumere kala varudele“, kättesaadav Reginonaal- ja Põllumajandusministeeriumist

jätkuvat suurenemist, pakkudes lindudele uut soodsat saaklooma alternatiivi pesitsuspaikade vahetus läheduses, kus on samuti kohalike kalaliikide elupaigad nagu ahven, koha, vimb ja merisiig. Kohalike kalaliikide madalseisu üheks põhjuseks võib olla ka kormorani arvukuse kasv. Oportunistliku toitujana toitub ta enda jaoks parimast saakloomast, mis talle ette jääb. See toetab ornitoloogide teooriat, et kormorani arvukuse pikaajalise ja kiire kasvu põhjus on ümarmudila arvukas levik. Seega, saab käsitleda ümarmudilat, kui üht kormorani pesitsuspaaride arvukust suurendavat tegurit keskkonnas. Kormorani arvukus ainuüksi ei ohja ega vähenda ümarmudila arvukust üheski Eesti rannikumere piirkonnas.

Ümarmudila olulisust kormorani toiduobjektina kinnitab TÜ EMI uuring, milles analüüsiti Kihnu laidude juures 2024 a sügisel kütitud kormoranide magusid. Uuring põhines suhteliselt lühiajalisel ja väikesel valimil (123 lindu). Kokku leiti kormoranide magudest kuute erinevat kalaliiki. Ülekaalukalt domineeris toidus arvuliselt ümarmudil. Samuti oli arvukalt ogalikku, kes järgnes arvukuselt ümarmudilale. Küll-laiult kütitud kormorani magudes esines veel arvukalt hõbekokre¹². Teiste liikide (räim, tobias ja emakala) arvukused toidus olid märkimisväärselt väiksemad. Tähtsamatest töönduskaladest on tavapäraselt sel perioodil ja kõnealuses merepiirkonnas kõige arvukam ahven, kelle saagikus oli 2024. aastal Tartu Ülikooli Eesti mereinstituudi läbiviidud seirepüükide alusel viimase kahekümne aasta madalaim. Ka ahvena ja koha tööndussaagid Liivi lahes on ajaloolises madalseisus, mis selgitab nimetatud liikide puudumist kormoranide suve lõpu menüüs. Seega kinnitasid uuringu tulemused muuhulgas senist arusaamist: kormoranid toituvad peamiselt kõige levinumatest liikidest. Kuigi ümarmudil on meie vetes invasiivne võõrliik, kelle väljapüük kormorani kui loodusliku kiskja poolt on teretulnud, oli aastatel 2022 ja 2023 ümarmudil rannakalanduses tulususe poolest juba neljas kalaliik räime, ahvena ja meritindi järel. Ümarmudila väljapüük suurenes oluliselt ka 2024. aastal. Niisiis on ümarmudilast tänaseks saanud oluline töönduskala, kellele sihitud püük on aidanud kompenseerida peamiste töönduspüügilikide madalaid saake. 2025 a kutseliste kalurite püügistatistikast¹³ ilmneb, et rannapüükide saagis on ümarmudil on räime järel teisel kohal (võrdluseks räime osakaal saakides 70,58%, ümarmudilal 8,04%, meritindil 5,86% ja ahvenal 4,55%). Seega on kormoranide arvukuse kasv kalanduse peamise konkurendi kasv. Samas tuuakse TÜ EMI uuringus välja, et ümarmudil ise on üks ahvena kõige olulisemaid toiduobjekte.

- 3.11. Ekspert hinnang¹⁴ on antud hinnang kormorani toitumisel tekkiva kalavaru vähenemisest tingitud majanduslikust kahjust kalapüügisektorile. Võimaliku sotsiaalmajandusliku mõju hindamine (nt kui palju väheneb kalurite arv või nende rahaline sissetulek kaluri kohta konkreetsel veealal kalavarude vähenemise tõttu) on keeruline, sest sageli orienteerub kalur ühe liigi drastilise vähenemise järgselt ennast ümber arvukamaks muutunud liigi realiseerimisele ja seeläbi säilitab ajutiselt oma tulu. Täiesti mõistetavalt on allpool tabelis toodud summad olulised rannikumere kalapüügis teenitavat arvestades. Seega on kormorani kiskluse hind ja selle sotsiaal-majanduslik mõju sektori tööhõivele ulatuslik.

Tabel 1. Keskmised kala kokkuostuhinnad kutselistelt rannakaluritelt ostetud kalal 2022. aastal (Põllumajandus- ja toiduamet, 2023) ja kormorani poolt tarbitava kalakoguste summaarne

¹²

https://www.kalateave.ee/images/2024/uuringud/Kormorani%20toitumine%20Kihnu%20laidudel_lopparuanne.pdf

¹³ PTA kodulehel [2025 a kalapüügistatistika](#)

¹⁴ Timo Arula 2024, „Kormorani toitumise mõjud rannikumere kalavarudele“, kättesaadav Reginonaal- ja Põllumajandusministeeriumist

väärtus merealade kaupa.

KALALIIK	KOKKU EUR/KG	SAAMATA JÄÄNUD TULU, EUR SD 28-1	SAAMATA JÄÄNUD TULU, EUR SD 29	SAAMATA JÄÄNUD TULU, EUR SD 32
AHVEN	2.61	863910- 1814759	1814759	863910
HAUG	2.04	34680-42840	42840	34680
KOHA	5.05	83476-638421	638421	83476.5
SÄRG	0.66	208593-327294	208593	327294
KOKKU		1309361- 2704613	2704613	1309361

3.12. Looduskaitseaduse (edaspidi *LKS*) § 55 lõige 6¹ punkt 1 alusel on keelatud pesade ja munade tahtlik hävitamine ja kahjustamine või pesade kõrvaldamine, välja arvatud käesoleva paragrahvi lõike 3 punktides 2–5 sätestatud juhtudel Keskkonnaameti loa alusel; *LKS* § 55 lõige 6¹ punkt 2 alusel on keelatud looduslikult esinevate linnuliikide tahtlik häirimine, eriti pesitsemise ja poegade üleskasvatamise ajal, välja arvatud sama paragrahvi lõige 3 punktides 2–5 sätestatud juhul Keskkonnaameti loa alusel. *LKS* § 55 lõige 3 punktides 2-5 sätestatud juhud on: 2) elanikkonna ohutuse huvides; 3) lennuohutuse huvides; 4) kui see on vajalik oluliste põllumajanduskultuuride või põllumajandusloomade, kalakasvatuse või muu olulise vara kahjustamise vältimiseks; 5) õppe- või teadusotstarbel.

LKS § 55 lg 6 alusel on kaitsealuse loomaliigi isendi püüdmise ja tahtlik häirimine paljunemise, poegade kasvatamise, talvitumise ning rände ajal keelatud, välja arvatud sama seaduse § 58 lõigetes 4 ja 5 ning §-s 58² sätestatud juhul. *LKS* § 58 lg 8 p 3 ja 4 alusel võib liigi arvukuse reguleerimise eesmärgil Keskkonnaamet lubada linnumunade, välja arvatud kaitsealuste lindude munad, korjamist ja kahjustamist või jahiulukite nimekirja kuuluvate lindude aastaringset laskmist või püüdmist, kui see on vajalik põllukultuuride, põllumajandusloomade ja kalakasvatuste kahjustamise või muu olulise varalise kahju vältimiseks ja/või loodusliku taime- ja loomastiku kaitse ning looduslike elupaikade säilitamise huvides.

3.13. Loodusdirektiivi¹⁵ 43/92 artikkel 6 sätestab muuhulgas, et liikmesriigid võtavad vajalikke meetmeid, et vältida erikaitsealadel looduslike elupaikade ja liikide elupaikade halvenemist ning selliste liikide häirimist, mille kaitseks alad on määratud, kuivõrd selline häirimine võib oluliselt mõjutada käesoleva direktiivi eesmärkide täitmist. Iga kava või projekti, mis ei ole otseselt seotud ala kaitsekorraldusega või ei ole selleks otseselt vajalik, kuid mis tõenäoliselt avaldab alale olulist mõju eraldi või koos muude kavade või projektidega, tuleb asjakohaselt hinnata seoses tagajärgedega, mida see ala kaitseesmärkidele avaldab. Pädevad siseriiklikud asutused annavad kavale või projektile kava või projekti tagajärgede hindamise järelduste alusel ning lõike 4 sätete kohaselt nõusoleku alles pärast seda, kui nad on kindlaks teinud, et see ei avalda asjaomase ala

¹⁵Loodusdirektiiv on leitav veebilehelt: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CONSLEG:1992L0043:20070101:ET:PDF>

terviklikkusele negatiivset mõju, ja teevad seda vajaduse korral pärast avaliku arvamuse saamist. Artikkel 7 viitab, et direktiivi 43/92 artikli 6 lõigetest 2, 3 ja 4 tulenevad kohustused asendavad kõik direktiivi 79/409/EMÜ artikli 4 lõike 4 esimesest lausest tulenevad kohustused artikli 4 lõike 1 kohaselt klassifitseeritud alade või artikli 4 lõike 2 kohaselt tunnustatud alade osas. Direktiiv 79/409 on asendatud direktiiviga 147/2009. (dir 147/2009 art 4.4). Liikmesriigid võtavad lõigetes 1 ja 2 osutatud kaitsealade (NATURA alad) suhtes vajalikke meetmeid, et vältida elupaikade saastamist või kahjustamist või lindude mis tahes häirimist, niivõrd kui see on käesoleva artikli eesmärkide seisukohast oluline.

- 3.14. Kormorani on käsitletud Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivil 2009/147/EÜ loodusliku linnustiku kaitse kohta (ELT L 20, 26.01.2010, lk 7–25)¹⁶ (edaspidi *direktiiv*) põhinevas jahipidamist käsitlevas juhenddokumendis¹⁷. Juhenddokumendis on ära toodud, et liike, mille puhul rakendatakse artikli 9 lõike 1 punkti a, kutsutakse vahel kahjurliikideks. Nende liikide kontrolli all hoidmist põhjendatakse järgmiselt: „vältimaks tõsist kahju viljasaagile, kariloomadele, metsadele, kalastuspiirkondadele ja vetele” ning „taimestiku ja loomastiku kaitseks”. Eelkõige esimene põhjendus on seotud mitmete liikidega, sealhulgas sugukondadesse *Corvidae*, *Columbidae*, *Sturnidae*, *Laridae* ja *Anseridae* kuuluvate liikidega (sh kormoraniga). Mitmed asjaomased liigid on laialt levinud ja neid on suhteliselt arvukalt ning nende kaitsestaatust peetakse soodsaks. Kormoranide arvukuse vähendamiseks rakendatud meetmed ja soovitused (sh juhised munade õlitamiseks) on ära toodud ka Euroopa Komisjoni (EK) kormoranide ohjamise juhenddokumendis¹⁸, et ennetada tõsist kahjulikku mõju kalavarude seisundile. Munade õlitamist rakendatud aktiivselt ühe meetmena kormoranide arvukuse vähendamiseks lisaks ka Rootsis ja Taanis, rakendatakse direktiivi 9. artikli 1. punktis lubatud erisusi (vt allpool).
- 3.15. Direktiivi 9. artikli 1. punkti kohaselt võivad Euroopa Liidu liikmesriigid teiste rahuldavate lahenduste puudumisel teha erandeid artiklite 5–8 sätetest järgmistel põhjustel: vältimaks tõsist kahju viljasaagile, kariloomadele, metsadele, kalastuspiirkondadele (i.k. versioonis – *fisheries*, kalandus) ja vetele või taimestiku ja loomastiku kaitseks. Eelpool toodud säte annab võimaluse kormoranide munade õlitamiseks ja heidutamiseks Euroopa riikides (sh Eestis), kus nende mõju kalavarude vähenemisele ja kahjustamisele on aasta-aastalt järjest suurenenud.
- 3.16. Direktiivi 9. artikli 2. punktis on ära toodud, et artikli esimeses lõikes osutatud erandite puhul peab olema täpsustatud: a) milliste liikide suhtes erandeid kohaldatakse; b) püüdmiseks või tapmiseks lubatud vahendid, seadised või viisid; c) millise riski tingimustel ja millisel ajal ning kus selliseid erandeid võib lubada; d) asutus, kes on volitatud kinnitama, et nõutud tingimused on täidetud, ning otsustama, milliseid vahendeid, seadiseid või viise võib kasutada, millises ulatuses ja kellel see on lubatud; e) milliseid kontrollimeetmeid rakendatakse. Munade õlitamisele ja heidutamisele rakendatakse korralduses ning LKS-s sätestatud piiranguid ning nende täitmist ja jahipidamise nõuetest kinni pidamist kontrollib Keskkonnaameti järelevalveosakond.

¹⁶ Euroopa Liidu Linnudirektiiv on leitav internetiaadressilt: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2009/147/EÜ, 30. november 2009, loodusliku linnustiku kaitse kohta <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:32009L0147&from=HU>

¹⁷ Juhendmaterjal on leitav internetiaadressilt: https://unece.org/DAM/env/pp/compliance/C2007-18/Communication/SupportingDocumentation2006.12.04/EUKommissionenGuidance_birdsdirect_en.pdf

¹⁸ Euroopa Liidu kormoranide ohjamise juhend on leitav internetiaadressilt: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/eb3840b0-937d-4f0b-b616-107fe9825801>

Lisaks seatakse laidudel õlitatavatele kormoranipesadele maksimaalne piirarv, mis on tuletatud kormorani munade õlitamise metoodikast (Lisa 1), mille kohaselt võib konkreetsel laiul õlitada 74 kuni 93% pesadest.

Teadaolevatel andmetel pesitses 2025. aastal vastavalt Sangelaiul (Sangõ) 1872, Anilaiul 2338, Kuralaiul 4932 ja Kiveslaiul 3238 paari kormorane. Eelmainitud andmete läbi korrumtamisel maksimumääraga on laidudel õlitada lubatud piirarvuks saadud vastavalt **Sangelaiul (Sangõ) 1740, Anilaiul 2174, Kuralaiul 4586, Kiveslaiul 3011 kormoranipesa.**

- 3.17. Kihnu loodusala, Kihnu laidude looduskaitseala, Kihnu hoiuala ja Linaküla meripungsambla püsielupaiga kaitsekorralduskava 2018-2027 ei ole kormoranide ohjamist käsitletud. Kormoran on kaudselt maastikukaitseala kaitse-eesmärgiks, sest kaitseala asub Natura 2000 võrgustikku kuuluval Pärnu lahe linnualal, mille üheks kaitse-eesmärgiks ka kormoran¹⁹. Kihnu laidude looduskaitseala moodustamine ja kaitse-eeskirja²⁰ kohaselt jääb Sangelaid (Sangõ) Kihnu linnulaidude sihtkaitsevööndisse, kus inimesel on keelatud viibida 5. aprillist 15. juulini. Viibimise keeld ei laiene kaitseala valitsemise ja kaitse korraldamisega seotud tegevustel. Kormorani munade õlitamine on kormorani ja kaitse- ja ohjamise tegevuskavast tulenevalt kaitse korraldamisega seotud tegevus. Kihnu laidude sihtkaitsevööndi kaitse-eesmärgiks on mere- ja rannikuelustiku jaoks sobivate elupaikade ja kasvukohtade säilitamine. Kaitstav elupaigatüüp on väikesaared ning laiud.
- 3.18. Manija maastikukaitseala kaitsekorralduskavas 2020-2029, ei ole otseselt kormoranide ohjamist käsitletud. Kormoran ei ole siseriiklikult maastikukaitsealal kaitse-eesmärk, kuid kavandatud tegevus paikneb Natura 2000 võrgustiku kuuluval Pärnu lahe linnualal, mille üheks kaitse-eesmärgiks on ka kormoran. Manija maastikukaitseala kaitse-eeskiri kohaselt jääb Anõlaid (Anilaid) sihtkaitsevööndisse, kus inimestel on lubatud viibida, korjata marju, seeni ja muid metsa kõrvalsaadusi kogu kaitsealal, välja arvatud Anilaid sihtkaitsevööndis 1. aprillist 31. juulini. Viibimise keeld ei laiene kaitseala valitsemise ja kaitse korraldamisega seotud tegevustel. Kormorani munade õlitamine on kormorani ja kaitse- ja ohjamise tegevuskavast tulenevalt kaitse korraldamisega seotud tegevus. Anilaid sihtkaitsevööndi kaitse-eesmärgiks on lai maastikukompleksi ja haruldaste liikide kaitse. LKS § 22 p 1 kohaselt otsustab KeA keskkonnakasutusloa andmist. LKS § 30 lõike 3 kohaselt ei laiene inimeste viibimise keeld järelevalve- ja päästetöödele, kaitseala kaitse korraldamise ja valitsemisega seotud tegevusele ning kaitseala valitseja nõusolekul teostatavale teadustegevusele. Eelpool toodud põhjustel on põhjendatud ning proportsionaalne meede erandi tegemiseks inimeste ajutiseks viibimiseks eelmainitud laidudel kormoranimunade õlitamise eesmärgil, kuna munade õlitamise ainuõige aeg kattub liikumiskeeluajaga.
- 3.19. Varbla laidude maastikukaitseala kaitsekorralduskavas ei ole otseselt kormoranide ohjamist käsitletud. Kormoran ei ole siseriiklikult maastikukaitsealal kaitse-eesmärk, kuid kavandatud tegevus paikneb Natura 2000 võrgustiku kuuluval Väinamere linnualal, mille üheks kaitse-eesmärgiks on ka kormoran. Kava on koostatud ajal, kui Varbla laidude maastikukaitsealal ei pesitsenud kormoran ning kormorani pesitsuspaaride arvikus oli Eestis 3 korda väiksem kui täna. Kavas on toodud välja, et pikaajaline kaitse eesmärk on säilitada laidudele ja niitudele tüüpiline taimestik. Varbla laidude maastikukaitseala kaitse-eeskiri kohaselt jäävad Kuralaid ja Selglaid Laidude sihtkaitsevööndi, mille kaitse-eesmärk on vee- ja rannikulinnustiku ning nende

¹⁹ Euroopa Komisjonile esitatav Natura 2000 võrgustiku alade nimekiri on leitab Riigi Teatajast:

<https://www.riigiteataja.ee/akt/328122010002?leiaKehtiv>

20

elupaikade kaitse ja säilitamine. Kaitstavad elupaigatüübid on veealused liivamadalaad, karid, väikesaared ning laiud ja rannaniidud. Laidude sihtkaitsevööndis on inimeste viibimine 1. aprillist 15. juulini Laidude keelatud, välja arvatud järelevalve- ja päästetöödel, käesoleva kaitse-eeskirjaga lubatud töödel, kaitseala valitsemise ja kaitse korraldamisega seotud töödel ning kaitseala valitseja nõusolekul teostataval teadustegevusel.

- 3.20. Tõstamaa maastikukaitseala kaitsekorralduskavas (2013-2022) ei ole otseselt kormoranide ohjamist käsitletud. Kormoran ei ole siseriiklikult maastikukaitsealal kaitse-eesmärk, kuid kavandatud tegevus paikneb Natura 2000 võrgustiku kuuluval Pärnu lahe linnualal, mille üheks kaitse-eesmärgiks on ka kormoran . Kaitsekorralduskavast ptk 2.1.1.2 märgitakse, et looduskaitseala võtmeliikideks on niidurüdi ja tiirud. Olulised liigid on ka hiljuti pesitsejana kadunud mustsaba-vigle ja potentsiaalselt tutkas ning kaitse-eesmärgiks seatakse, et tagada järgmiste liikide pesitsemine vähemalt järgmise haudepaaride arvuga: jõgitiir 50, randtiir 50, räusk 2, väiketiir 4. Arvestades 2025. a seireandmeid, ei pesitsenud laiul tiire ning teisi haudelinde pesitseb laiul 3470 paarist vaid 232 paari.

Tõstamaa maastikukaitseala kaitse-eeskiri kohaselt on inimeste viibimine keelatud laidudel 15. aprillist 15. juulini, välja arvatud järelevalve- ja päästetöödel, kaitseala valitsemisega seotud töödel ja kaitseala valitseja nõusolekul poollooduslike koosluste hooldamistöödel ning kaitseala valitseja nõusolekul teostatavas teadustegevuses.

LKS § 22 p 1 kohaselt otsustab KeA keskkonnakasutusloa andmist. LKS § 30 lõike 3 kohaselt ei laiene inimeste viibimise keeld järelevalve- ja päästetöödele, kaitseala kaitse korraldamise ja valitsemisega seotud tegevusele ning kaitseala valitseja nõusolekul teostatavale teadustegevusele. Eelpool toodud põhjustel on põhjendatud ning proportsionaalne meede **erandi tegemiseks inimeste ajutiseks viibimiseks eelmainitud laidudel** kormoranimunade õlitamise eesmärgil, kuna munade õlitamise ainuõige aeg kattub liikumiskeeluajaga.

- 3.21. Kormoran on jahiseaduse järgi väikeuluk, keda on lubatud küttida tulenevalt jahieeskirja § 3 lg 5 järgi 1. augustist kuni 30. novembrini. Küttimise üheks eesmärgiks on liigi arvukuse ohjamine. 2025. aastal kütiti kokku 1609 kormorani. Kormorani ohjamiseks tema küttimise suurendamine oleks rannikumerega piirnevatel aladel küll tõhus meede arvukuse vähendamiseks, kuid see eeldaks küttimismahu suurendamist võrreldes senisega mitukümmend korda, mis on ebareaalne. Selleks, et hoida kormoranide arvukus stabiilsel tasemel, tuleks küttida *ca* 1 500 linna asemel edaspidi *ca* 10 000 - 11 000 lindu ehk teisisõnu eeldaks see küttimismahu suurendamist kuni 10 korda). Võttes arvesse kormoranide juurdekasvu peaks loas välja toodud mahus õlitamisega olema saavutatav kormoranide juurdekasvu piiramine ning edasine arvukuse langustrend. Ühtlasi tuleb ka arvestada sellega, et aktiivse heidutamise ja jahiga kaasneva häiringu tõttu toimub lindude laiali levimine tunduvalt suuremale alale kui õlitamisega (küttimisega seotud levila laienemise ohtudele on varasemalt viidanud ka EOÜ). Samuti on küttimine teisi laidudel peatuvaid linde oluliselt enam häirivam tegevus kui 2 korda laiul toimuv munade õlitamine. Lisaks ressursikulukusele on kormoranide küttimine eelmainitud laidudel takistatud mitmete looduskaitsealade piirangute tõttu, sest paljudel kormorani toitumisaladel Liivi lahes, Väinameres ja Soome lahes on jahipidamine lindudele piiratud või üldse keelatud (sh Matsalu, Lahemaa ja Vilsandi rahvuspargid, Kihnu laidude ja Puhtu-Laelatu looduskaitsealad, Hiiumaa laidude, Kolga lahe, Käina lahe-Kassari, Manija ja Pakri maastikukaitsealad).

- 3.22. Keskkonnaamet on kaalunud taotluses toodud eesmärgi ning leiab, et nimetatud

eesmärkidel kormoranide munade õlitamist saab käsitleda LKS § 55 lõige 3 p-s 4 ja linnudirektiivi artikli 9 p-s 1.a nimetatud eraditena tahtliku häirimisena kalavarude, kalakasvatuse ja koelmute kahjustamise vältimiseks. Keskkonnaameti hinnangul on loa andmine häirimiseks põhjendatud, sest selle abil kaitstakse kalavarusid ja kudekarjasid Liivi lahes. Kuna tegu ei ole jahipidamise vaid munade õlitamisega, siis võib see tõenäoliselt kaasa tuua kormoranidele vaid lühiajalist häirimist, minemata ka vastuollu Pärnu lahe linnuala kaitse-eesmärkidega. Arvestades kormoranide tehtava kahju ennetamise ja juurdekasvu piiramise vajadust piirkonnas, on põhjendatud muude, linnuliikide samaaegse minimaalse häirimise lubamine, kuna see on ajutine ja eeldatavasti ei põhjusta pesitsuse ebaõnnestumist. Õlitamisel tuleb arvestada teiste linnuliikide pesitsemisega ja neid võimalikult vähe häirida. Kui sellest põhimõttest kinni peetakse, on teiste linnuliikide puhul häiring ajutine ega põhjusta väga suure tõenäosusega pesitsuse ebaõnnestumist. Eeltoodut arvesse võttes lubab Keskkonnaamet kormoranimune õlitada vaid laidudel, kus pesitsevatest linnupaaridest moodustab kormoran valdava enamuse (viimaste aastate seireandmete alusel). Keskkonnaamet juhib tähelepanu, et õlitamise läbiviimisel tuleb vajadusel kooskõlastada tegevused maaomanikega. Korraldusele on lisatud juhendmaterjalina kormoranimunade õlitamise metoodika (Lisa 1), mida tuleb munade õlitamisel järgida.

- 3.23. Munade õlitamiseks nõuetest kinni pidamist kontrollib Keskkonnaamet, mistõttu on otsuse punktides 1.7.-1.8. esitatud nõuded teavitada loa andjat munade õlitamist teostavate isikute nimed ja isikukoodid ning telefoninumbrid, tegevuse alustamisega. Loa saajal tuleb esitada aruanne (Lisa 2) munade õlitamise kohta ning vähemalt 2-3 pilti, kus õlitamas käidi, mis on seotud asukohaga (geolokatsioon).
- 3.24. Juhul kui KeA-le saabub loas esitatud laidudel pesitsevate haudelindude kohta täiendavat informatsiooni, mis võib seada ohtu nende seisundi või laidude haudelindude koosluste drastilise muutuse arvestades 2025. aasta seire andmeid vms, kehtestab KeA korraldusele kõrvaltingimusena hilisema muutmise ja/või kehtetuks tunnistamise ja/või kõrval tingimuse kehtestamise võimaluse jätmise selliselt, et KeA on õigus korraldusega kehtestatud õlitamise aega, õlitusviise ja õlitamise piirkonna piire muuta.
- 3.25. Linnugripi ohu korral, kui laiult leitakse arvukalt surnud linde, tuleb sellest viivitamata teavitada Põllumajandus- ja Toiduametit ning käituda sealt saadud juhiste kohaselt (desinfitseerimine, kontaktide vältimine jne). Oluline on, et sama paadi, jalanõude, riietuse või õlitamisvahenditega ei viidaks haigust laiali teistele laidudele ega kodulinnufarmidesse. Linnugripi kahtluse korral tuleb haiguse leviku edasiseks ära hoidmiseks konkreetsel laiul munade õlitamine koheselt peatada.
- 3.26. Kooskõlas haldusmenetluse seaduse (edaspidi *HMS*) regulatsiooniga võib haldusakti anda kõrvaltingimusega. HMS § 53 lg 1 p 4 kohaselt on haldusakti kõrvaltingimuseks muu hulgas haldusakti hilisema muutmise, kehtetuks tunnistamise või kõrvaltingimuse 7 kehtestamise võimaluse jätmine. Vastavalt sama paragrahvi lg 2 p-le 3 võib haldusaktile kehtestada kõrvaltingimuse, kui haldusakti andmine tuleb otsustada halduse kaalutusõiguse alusel. Vastavalt LKS regulatsioonile on kormoranide munade õlitamise luba haldusaktiks, mille andmise või mitteandmise otsustab loa andja kaalutusõiguse alusel. Keskkonnaamet seab lubatud tegevusele kõrvaltingimuse, milleks on aruandlusega seotud lisakohustus (p 1.9) ning kõrvaltingimusena haldusakti muutmise võimaluse (p 1.12.).
- 3.27. HMS § 40 lg 1 sätestab, et enne haldusakti andmist peab haldusorgan andma menetlusosalisele võimaluse esitada kirjalikus, suulises või muus sobivas vormis asja kohta oma arvamus ja vastuväited. Eeltoodud põhjustel on korralduse eelnõu edastatud

menetlusosalistele arvamuse esitamiseks tähtajaga 18.03.2026.

(allkirjastatud digitaalselt)

Tanel Tärna

juhataja

jahinduse ja vee-elustiku osakond

Saata: MTÜ Eesti Vee-elustiku Selts, Keskkonnaagentuur, Kliimaministeerium, Eesti
Ornitoloogiaühing, Regionaal- ja Põllumajandusministeerium

Elo Rospel

vee-elustiku spetsialist

jahinduse ja vee-elustiku osakond